

Manifest

Novo globalno generiranje podatkov

Poenostavitev in zagotavljanje dostopa ter izmenjave na področju e-znanosti

**Pobudo podpirajo: CESSDA, CLARIN, DARIAH, ERF, ESS, LifeWatch, PanData,
RAMIRI, SHARE**

Ozadje

Večina raziskovalcev ima pri svojem delu dostop do obsežnih raziskovalnih infrastruktur. Te postajajo vse bolj pomembne za velike mednarodne raziskovalne projekte in vključujejo bodisi posamezne velike organizacije bodisi povezujejo obsežne podatkovne baze in orodja, ki presegajo področja posameznih strok. Za infrastrukture, ki segajo preko nacionalnih meja ali presegajo sredstva posameznih držav članic, v Evropi obstaja forum ESFRI. Obseg podatkov, ki se ustvarja, vzdržuje ali deli preko teh infrastruktur, je v kratkem časovnem obdobju narasel do zelo velikih razsežnosti in zato bo prav upravljanje poplave teh podatkov ključno, da bodo za raziskovalce še obvladljivi. Kljub pomembnim pobudam za izboljšanje usposabljanja oseb, ki upravljajo s temi infrastrukturami (RAMIRI), in iskanju primernih zakonskih struktur (npr. ERIC), še vedno ostajajo precejšnji izzivi, preden bodo lahko polno izkoriščene.

Vzdržnost

Ena od pogostih težav, s katerimi se soočajo takšne infrastrukture, ni dodelitev začetnega kapitala, temveč kritje nadaljnjih tekočih stroškov ter stroškov hrambe in skrbi za podatke za daljše časovno obdobje, potem ko je bilo začetno delo opravljeno in se je financiranje določenega raziskovalnega projekta zaključilo. Začetne naložbe v pripravljalni fazi infrastrukturnega projekta s strani Evropske komisije so izredno uspešne in obetavno je videti, kako se tudi s precejšnjimi prispevki držav članic vzpostavljajo prvi konzorciji ERIC. Vendar to na daljši rok morda ne bo zadoščalo. Raziskovalne infrastrukture namreč odslikavajo raziskovalne skupnosti, ki pa so navadno nadnacionalne pobude. To pomeni, da obstaja potreba po finančnih tokovih iz držav članic in Evropske komisije, ki bi zagotavljali dolgoročno vzdržnost in ohranjali nadnacionalni značaj projektov. A kljub temu še ni videti, da bi obstajal splošen dogovor o prihodnjem modelu deljenega financiranja.

Nemudoma zahtevamo od Evropske komisije in držav članic, da dosežejo potrebne dogovore glede modelov deljenega financiranja za vzdržne raziskovalne infrastrukture, s čemer se bo zagotovilo evropsko konkurenčnost.

Poenostavitev razmer na področju pravic

Zakonska in etična »minska polja« avtorskih pravic, licenciranja, kodeksov ravnanja in uporabe uporabniških poveril so še posebej težavna vprašanja za vse, ki se ukvarjajo z vzpostavljanjem in omogočanjem dostopa do skupnih repozitorijev podatkov. V duhu »pete svoboščine« Evropske unije, tj. prostega pretoka in dostopa do znanja, so nujne usklajene rešitve. Trenutno pomanjkanje jasnosti in usklajenosti bo raziskovalce neizogibno pripeljalo do nezavednih dejanj dvomljive zakonitosti zaradi nevednosti ali k zatekanju h kompromisom, v strahu da ne bi prestopili meja zakonitosti. Ključni problem se nanaša na pravice do zasebnosti posameznikov. Te je treba uskladiti in razjasniti na način, da bodo vsem raziskovalcem in državljanom

zagotavljale, da se njihovi podatki ne bodo zlorabili, a tudi, da pretirano zaznavanje tveganj na tem področju ne bo preprečilo varne izmenjave podatkov.

Nemudoma zahtevamo, da se deležniki iz Evropske komisije, držav članic, raziskovalnih infrastruktur in ustanov, kot tudi vpleteni industrijski in komercialni sektorji povežejo in dogovorijo o usklajenih in poenostavljenih licencah ter obrazcih, ki bi raziskovalcem omogočili olajšan dostop do podatkov.

Poenostavitev distribucije preverjanja istovetnosti in avtorizacij

Številne ključne storitve raziskovalne infrastrukture zahtevajo zanesljivo identifikacijo posameznikov, njihovih skupinskih povezav in upravičenj, saj s tem spodbujajo ustrezen dostop na podlagi načel "enotne prijave". Razmere na področju identifikacije za preverjanje istovetnosti in avtorizacijo so v Evropi in nekaterih državah članicah razdrobljene in neenotne. Čeprav se infrastrukturni projekti v sodelovanju z GÉANT/eduGain in nacionalnimi raziskovalnimi in izobraževalnimi mrežami

(ki upravljajo nacionalna združenja za IP identitete) trudijo, da bi premagali preostale tehnične težave, se soočamo z nekaterimi organizacijskimi in zakonskimi vidiki, ki ovirajo napredek. Številni ponudniki IP identitet oklevajo ali zavračajo dodeljevanje zahtevanih oznak, ki bi nam omogočile identificiranje uporabnikov in sprejemanje odločitev o avtorizaciji dostopa do virov, tudi če gre za običajno neobčutljive informacije, kot so imena in elektronski naslovi. Številne države še vedno niso pripravljene sodelovati v pan-evropskem združenju za zaupanja-vredne odnose, pri ostalih pa podpisovanje uradnih sporazumov za vzpostavitev zaupanja-vrednega odnosa z infrastrukturami kot ponudniki storitev traja predolgo. Poleg tega nam še vedno primanjkujejo nekatere generične tehnične komponente za vzpostavitev nemotenega preverjanja istovetnosti in avtorizacije, na primer na področju delegiranja identitet v storitveno usmerjenih arhitekturah (SOA). Čeprav razprava o novih pobudah, kot je na primer priprava kodeksa ravnanja za zaupanja-vredne ponudnike storitev, poteka, morajo raziskovalne infrastrukture vlagati v

vzpostavitev ad hoc rešitev za ponudnike IP identitet na ravni skupnosti, da se ne bi izgubil zagon; a to pomeni velike investicije, ki služijo tisočim raziskovalcem, ki zahtevajo dostop do storitev, ki pa lahko vodijo do divergentnega in potratnega reproduciranja storitev.

Nemudoma zahtevamo, da deležniki v Evropski komisiji, državah članicah in ustanovah zagotovijo, da se vzpostavi potrebna infrastruktura za preverjanje istovetnosti na institucionalni in nacionalni ravni in da se uskladijo politike na celotni celini.

Povzetek

Oblikovalce politike naprošamo, da omogočijo dogovor, uskladitev in naložbe v:

- modele deljenega financiranja za nadnacionalne infrastrukture,
- poenostavitev licenc, ki bi raziskovalcem omogočile dostop do podatkov,
- upravljanje dostopa in identitete na nacionalni in pan-evropski ravni.